

Український Центр наукової медичної інформації та патентно-ліцензійної роботи МОЗ України

Наукова діяльність та оцінка ефективності наукової продукції у медичній галузі України

Резюме. У статті викладено термінологічний апарат, матеріали, аналіз та оцінку окремих оприлюднених результатів наукових досліджень у медичній галузі, які надруковані у наукових медичних журналах. Наведено низку критеріїв експертної оцінки публікацій та узагальнено результати досліджень.

Ключові слова: наукова діяльність, засоби комунікації, наукознавство, інноваційні процеси, оперативність, якість, ефективність.

Резюме. В статье изложены терминологический аппарат, материалы, анализ и оценка отдельных оприлюдненных результатов научных исследований в медицинской отрасли, которые напечатаны в научных медицинских журналах. Приведено ряд критериев экспертной оценки публикаций и обобщены результаты исследований.

Ключевые слова: научная деятельность, средства коммуникации, науковедение, инновационные процессы, оперативность, качество, эффективность.

Summary. The article states terminological apparatus, materials, analyse and assessment of the result of some scientific investigation in medical branch published on scientific medical journals. Series experts assessment of publication. Shown the row of criteria experts assessment of product.

Key words: scientific activities, of way communication, scientific-knowledge, processes of innovation, operative, quality, scientific.

Вступ. Наукову діяльність у державі визначає Закон України "Про наукову та науково-технічну діяльність". У статті 1. цього закону зазначено, що **наукова діяльність** — це інтелектуальна творча діяльність, спрямована на одержання і використання нових знань, основними її формами є фундаментальні та прикладні наукові дослідження; там же зазначено що — **науковий результат** це — нове знання, одержане в процесі фундаментальних або прикладних наукових досліджень та зафіксоване на носіях наукової інформації у формі звіту, наукової праці, наукової доповіді, наукового повідомлення про науково-дослідну роботу, монографічного дослідження, наукового відкриття тощо. Центральною фігурою наукового процесу є **вчений** — це фізична особа, яка має повну вищу освіту та проводить фундаментальні або прикладні наукові дослідження і отримує наукові і науково-технічні результати.

Нині науковий статус Вченого визначається за параметрами кількості наукових видань: монографій, посібників, наукових публікацій і у яких виданнях, авторських чи у співавторстві. Іноді беруть до уваги дані про кількість підготовлених дисертантів. Частіше мова йде про науковий документ, наукове джерело, єдиний науковий продукт, як провідний критерій експертної оцінки науковця.

До цього часу у науковому світі ніхто кращого винаходу не запропонував окрім наукового документу (дисертація, монографія, наукова стаття тощо), який і є підсумковою кількісною та якісною характеристикою етапу наукової діяльності.

Постає питання: за якими параметрами краще оцінювати наукову діяльність? За даними статистичного Інституту ЮНЕСКО (2003) друковані праці є основним показником розвитку знань, а також параметри оцінки вибраних публікацій і посилання на них, саме тому аналіз ефективності наукових досліджень ми ґрунтували на матеріалах наукових видань у галузі медицини України.

Центром наукової медичної інформації проводилось дослідження наукової продукції медичної галузі в Україні з 2002 по 2005 рік. Аналіз передбачав експертну оцінку публікацій; вивчення бібліометричних та семантичних ознак; структурно-логічний аналіз наукових видань; визначення параметрів досліджуваного матеріалу. Аналізовано: *оригінальність; хронікальність; практичне застосування наукових досліджень; відсоток вітчизняних та зарубіжних цитувань у науковій статті, та їх вік; методику дослідження; відомості про наукові звання авторів; мову періодичного видання; посилання на доказовість; відсоток публікацій з питань реформування галузі, сімейної медицини, медичного страхування, фінансових проблем, проблем підготовки медичних кадрів тощо* (Рис. 1, Рис.2.).

Узагальнено, що:

1. Мають УДК лише 68 % публікації, що є негативом бібліографічної обробки та пошуку. У 50 % публікацій не визначена дата надходження до журналу.

2. Половина цитованих робіт (49,2 %), як вітчизняних, так і зарубіжних, мають ретроспекцію більше шести

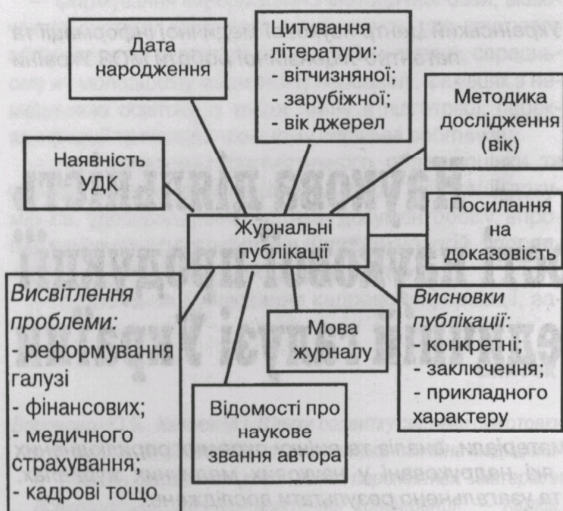

Рис. 1.

Рис. 2.

років, що не відповідає вимогам до оригінальних наукових документів. Це свідчить про недосконалу підготовку статті до опублікування, про низькі вимоги редколегії журналу до самої публікації, що надходить до наукового видання. Використовуючи досвід і дані досліджень зарубіжних авторів, вітчизняні автори статей намагаються посылатися на них, і свої дослідження представити як інновації, що є некоректним у наукознавстві. Подібні дослідження не несуть новизни в науковому інформаційному просторі. У 22,4 % оригінальних публікацій вік методики взагалі відсутній.

3. Менша половина оригінальних публікацій (44,6 %) має посилання на доказовість, описовий характер і відноситься до обсерваційних досліджень. Рівень їх доказовості за принципами доказової медицини відповідає III класу (докази, отримані за висновками експертів, також за результатами нерандомізованих досліджень з історичним контролем, описом одного або більше випадків), типу С (когортне або лонгітюдне дослідження), D (дослідження "випадок-контроль"), E (огляд вторинного аналізу).

4. Частка публікацій клінічного та діагностичного змісту, що адресована практичному лікарю, складає 70 %, з досвіду практики лікаря — 13 %.

5. Структура статей і технічне оформлення відповідає вимогам до наукових статей, містять результати досліджень та їх обговорення, висновки (загальні — 59,9 %, конкретні — 59,1 %, прикладного характеру —

53,7 %). Не висвітлюються проблеми організації охорони здоров'я, а саме: її покращання і удосконалення, фінансування, реформування, страхування, підготовки кадрів та інноваційних процесів в медицині.

6. Практично жоден медичний журнал не відповідає сучасним бібліографічним і семантичним вимогам як ознакам сучасного наукового видання, що вимагає застосування спеціальних заходів по удосконаленню згаданих засобів наукової комунікації.

Тому нагальна ліквідація вищезгаданих негативів дозволить в цілому підвищити ефективність медичних наукових досліджень, що сприятиме адаптації України на інтеграцію в Європейський Союз. Методики, що нами апробовані є ефективними та результативними, тому вважаємо, що подібні дослідження можуть проводитись та бути ефективними у будь-яких наукових установах. Проблеми сучасного медичного наукознавства є особливо актуальними і могли би бути складовою тематичного плану дисертаційних робіт.

Висновок. Сьогодні медична наука потребує ефективного реформування. Воно реальне та можливе лише на основі комплексного аналізу накопиченого наукового досвіду, на принципах конкретизації та оптимізації наукометричних методів, підходів та вагомому доробку наукової теоретичної та практичної основи медичної галузі на шляху України пріоритетної орієнтації до Європейського Союзу.